

BARTOSZ WALICKI – SOKOŁÓW MAŁOPOLSKI
KS. SŁAWOMIR ZYCH – LUBLIN

AKCJA KATOLICKA W PSTRĄGOWEJ W OKRESIE MIĘDZYWOJENNYM JAKO PRZEJAW AKTYWNOŚCI SPOŁECZNO-RELIGIJNEJ WIERNYCH

Jedną z dróg, jaką katolicy dążą do świętości, są rozmaite zrzeszenia religijne. Ta forma aktywności laikatu na przestrzeni wieków przybierała zróżnicowane formy: od bractw kościelnych i cechów zaczynając, przez trzecie zakony, dzieła charytatywne, organizacje i stowarzyszenia katolickie, na grupach modlitewnych, służbie liturgicznej i zespołach muzycznych kończąc. Niektóre z nich skupiały się na kwestiach dewocyjnych, inne na czynnej miłości bliźniego, jeszcze inne na wprowadzaniu w życie katolickiej nauki społecznej. Tak jak dziś, również w minionych dziesięcioleciach i wiekach zrzeszenia pobożne stanowiły zarazem

BARTOSZ WALICKI, doktor nauk humanistycznych (historia), kierownik Miejskiej i Gminnej Biblioteki Publicznej w Sokołowie Małopolskim, prezes Towarzystwa Miłośników Ziemi Sokołowskiej. Członek redakcji pism: „Resovia Sacra”, „Rocznik Kolbuszowski”, „Rocznik Sokołowski” (red. nacz.) i „Studia Polonijne” (zastępca red. nacz.), autor licznych publikacji z zakresu historii i kultury regionalnej oraz dziejów diecezji przemyskiej i rzeszowskiej. ORCID 0000-0002-2236-015X. Kontakt: podfajczy@op.pl.

KS. DR HAB. SŁAWOMIR ZYCH – kapłan diecezji rzeszowskiej, doktor habilitowany nauk humanistycznych (historia), dyrektor Ośrodka Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym KUL. Redaktor naczelny pism „Resovia Sacra” i „Studia Polonijne”, redaktor „Rocznika Kolbuszowskiego”, przewodniczący kolegium redakcyjnego urzędowego pisma diecezji rzeszowskiej „Zwiastowanie”. ORCID 0000-0002-1518-9622. Kontakt: szych@kul.pl.

ważne narzędzie duszpasterstwa i głoszenia orędzia Chrystusa. W okresie międzywojennym ważne miejsce wśród tych dzieł zajmowała Akcja Katolicka i tworzącą ją Stowarzyszenia. Niniejszy artykuł poświęcony jest tej formie zaangażowania religijno-społecznego osób świeckich w parafii Pstrągowa.

Wieś i parafia w Pstrągowej w latach 20. i 30. XX wieku

Pod koniec XIX wieku Pstrągową opisywano następująco: „rozległa w[ie]ś w pow[iecie] ropczyckim, w dolinie pot[oku] Pstrągowy, uchodzącego do Wiśłoka z lew[ego] brzegu. W[ie]ś przeryniają dopływy Pstrągowy: Strachotyna, Podbrzezie, Granice i kilka bezimiennych. (...) W[ie]ś zajmuje obszerną kotlinę, otoczoną od zachodu, północy i wschodu wzgórzami, pokrytymi lasem. Gleba w ogóle glinowa a w częściach wyżej położonych iłowa; najlepsze grunta ma część (Okopy i Maraskówka) niżej położona. (...) P[strągowa] graniczy na p[ół]noc z Nową Wsią, na wsch[ód] z Czudcem i Przedmieściem Czudeckim, na zach[ód] z Zawadką i Nawsiem, a na p[ół]noc z Brzystrzycą”.

Wieś składała się z kilku części. Główną tworzyła Pstrągowa z kościołem i 162 domami zamieszkałymi przez 1.092 mieszkańców. Pozostałymi częściami były: Granice Pstrągowskie (35 domów i 201 mieszkańców), Podbrzezie (20 domów i 115 mieszkańców), Pyrówki (28 domów i 139 mieszkańców), Strachociny (17 domów i 86 mieszkańców) oraz Wola Pustkowska (91 domów i 557 mieszkańców). Na obszarze większej posiadłości wyróżniano: Będkówki, Górny Dwór, Łychowszczyznę, Maraskówkę i Okopy, gdzie wyliczono łącznie 22 domy z 202 mieszkańcami. Ogółem na terenie Pstrągowej wznosiło się 375 budynków mieszkalnych. Spośród 2.392 żyjących tam osób 1.214 byli to mężczyźni, a 1.178 kobiety. Pod względem wyznania 2.312 mieszkańców należało do Kościoła łacińskiego, a pozostali 80 byli Żydami. Na należące do wsi 4.967 morgów składały się: 3.253 morgi gruntów orných, 238 morgów łąk, 299 morgów pastwisk i 1.177 morgów lasu. Na posiadłość większą, która miała kilku właścicieli, przypadało 2.448 morgów, w tym: 1.445 morgów roli, 100 morgów łąk, 122 morgi pastwisk i 781 morgów lasu. Własność mniejsza obejmowała 2.519 morgów, z czego 1.808 morgów była to rola, 138 morgów łąki, 177 morgów pastwiska, a 396 morgów lasy¹.

Pierwszy powszechny spis ludności przeprowadzony w 1921 roku wykazał, że Pstrągowa była jedną z 62 gmin przynależnych do powiatu strzyżowskiego. Znajdowało się tam 515 budynków mieszkalnych, z czego 5 było nieużywaných.

1. *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, red. B. Chlebowski, W. Walewski, t. IX, Warszawa 1888, s. 251-252. W całym tekście w tytułach i cytatach zachowano pisownię oryginalną.

Wieś zasiedlało 2.969 osób, w tym 1.422 mężczyzn i 1.547 kobiet. 2.906 mieszkańców było katolikami obrządku rzymskiego, 2 grekokatolikami, a 61 wyznawało religię mojżeszową. Aż 2.954 osób utożsamiało się z narodem polskim, 14 osób podawało narodowość żydowską, a tylko 1 rusińską².

Po reformie administracyjnej na początku lat 30. XX wieku Pstrągowa została zaliczona do gminy wiejskiej w Czudcu. Weszła ona w skład powiatu rzeszowskiego, który składał się z 11 gmin wiejskich (Błażowa, Czudec, Głogów, Hyżne, Niebylec, Raclawówka, Słocina, Strzyżów, Świlcza, Trzebownisko i Tyczyn) i 5 miejskich (Błażowa, Głogów, Rzeszów, Strzyżów i Tyczyn). Gminę czudecką tworzyły wówczas oprócz Pstrągowej wsie: Babica, Czudec, Glinik Charzewski, Lubenia, Nowa Wieś Czudecka, Przedmieście Czudeckie, Wyżne, Zaborów i Zarzecze. Właściwy urząd pocztowy i stacja kolejowa znajdowały się w Czudcu, a sąd grodzki w Strzyżowie³. Według drugiego spisu powszechnego z grudnia 1931 roku gmina czudecka zajmowała wówczas obszar o powierzchni 115,11 km². Odnotowano tam w tym czasie 2.795 budynków mieszkalnych i bytność 14.556 osób⁴.

Na początku dwudziestolecia międzywojennego we wsi istniały dwie duże majątności dworskie należące do Jareckich i Wasilewskich. Pozostałe gospodarstwa, oprócz kilkunastu większych chłopskich, należały do drobnych właścicieli i wiejskiej biedoty⁵. Garść informacji na temat Pstrągowej zawierały księgi adresowe z lat 1927, 1928 i 1930. Jako właściciele ziemskich wymieniano: Engelberta Gokierta, Franciszka Jareckiego i Stanisława Wasilewskiego. We wsi działał młyn Stanisława Wasilewskiego, a później Stanisława Spiewli. Tartak należał najpierw również do Stanisława Wasilewskiego, a potem do A. Uznańskiej. Usługi bankowe świadczyła Kasa Stefczyka. Wiadomo też nieco o miejscowych rzemieślnikach. Ciesielstwem parął się J. Musiałek, murarstwem R. Poręta, kowalstwem K. Bak i S. Michalski, kołodziejstwem W. Lętowski, krawiectwem W. Głowacki, a szewstwem K. Zajczak. Handel bławatami był domeną B. Szturma. Artykuły spożywcze można było nabyć u W. Musiałka, zaś towary różne u J. Bocheńskiego, H. Neubarta, S. Skwirza i F. Stawarza, a także w sklepie Kółka Rolniczego. Wyroby tytoniowe oferowała A. Kozłowska, a wyszynk trunków prowadził K. Bierman. Handlem końmi zaj-

2. *Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej opracowany na podstawie wyników pierwszego powszechnego spisu ludności z dn. 30 września 1921 r. i innych źródeł urzędowych*, t. XIII: *Województwo lwowskie*, Warszawa 1924, s. 49.

3. *Spis gmin miejskich i wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej*, oprac. J. Scheinkönig, J. Kowalczewski, Warszawa 1934, s. 69-70.

4. *Skorowidz gmin Rzeczypospolitej Polskiej. Ludność i budynki na podstawie tymczasowych wyników drugiego powszechnego spisu ludności z dn. 9 XII 1931 r. oraz powierzchnia ogólna*, cz. IIIa: *Województwa południowe*, Warszawa 1935, s. 9.

5. B. Pilarz, B. Stec, M. Złotek, *Pstrągowa – Nasza Mała Ojczyzna*, Rzeszów 2004, s. 21-22.

mował się M. Sonnenblück, a handlem byłem S. Magel i F. Reich⁶. Oczywiście takich przedsiębiorców i rzemieślników było o wiele więcej.

Okres po odzyskaniu niepodległości był czasem, gdy rozwinęło się życie polityczne. W 1924 roku zawiązało się w Pstrągowej koło Polskiego Stronnictwa Ludowego „Piast”. Skupiało ono około 50 członków. Na jego czele stanął Jan Malita. W latach 1927-1933 kolejnym prezesem był Jan Stec. Później Stronnictwu Ludowemu przewodniczył sołtys Maciej Fąfara. W roku 1933 wielu mieszkańców Pstrągowej brało udział w wystąpieniach chłopskich w niedalekiej Nockowej⁷.

W życiu społecznym znaczącą rolę odgrywała szkoła. Pierwsza placówka oświatowa była wspominana już w XVI stuleciu⁸. W późniejszych wiekach upadła. Szkoła parafialna została na nowo założona w roku 1856. W dniu 10 marca 1892 r. otwarta została etatowa szkoła 1-klasowa. Z czasem powstała też filia przeniesiona później do Górnej Pstrągowej, ale nie cieszyła się ona ciągłością⁹. W połowie lat 20. XX wieku we wsi istniały dwie placówki oświatowe z polskim językiem nauczania. Obie ulokowano w drewnianych budynkach. Pierwsza była szkołą 4-klasową i dysponowała trzema salami, a druga szkołą 1-klasową z jedną salą. Tylko pierwsza z nich posiadała mieszkanie służbowe z czterema pomieszczeniami dla kierownika, który również mógł korzystać z ogrodu o powierzchni 10 a¹⁰. W roku 1934 powstał Komitet Budowy Szkoły, który szybko doprowadził do wzniesienia nowego gmachu szkolnego w Pstrągowej Górnej. Oddano ją do użytku już 5 listopada 1934 r., choć wykończona została dwa lata później¹¹.

Uwagę też trzeba zwrócić na sięgającą początkami czasów staropolskich parafię pstrągowską. Początkowo należała ona do diecezji krakowskiej, a później do diecezji tarnowskiej. Wchodziła w skład dekanatu wielopolskiego. Na początku lat 20. XX wieku kolatorami byli Stanisław Wasilewski i Engelbert Gokiert. Później obowiązki patronackie spełniał pierwszy z nich. W 1922 roku do parafii należało 2.916 katolików, obok których żyło 60 Żydów. Dwa lata później ilość wiernych wzrosła do 3.046 osób, a w kolejnym roku do 3.107 osób¹². Ostatnia

6. *Księga adresowa Polski (wraz z W. M. Gdańskiem) dla handlu, przemysłu, rzemiosł i rolnictwa 1926/27*, Warszawa [1927], s. 1341; *Księga adresowa Polski (wraz z W. M. Gdańskiem) dla handlu, przemysłu, rzemiosł i rolnictwa 1928*, Warszawa [1928], s. 783; *Księga adresowa Polski (wraz z W. M. Gdańskiem) dla handlu, przemysłu, rzemiosł i rolnictwa 1930*, Warszawa [1930], s. 769.

7. B. Pilarz, B. Stec, M. Złotek, *Pstrągowa*, s. 23.

8. S. Kot, *Szkolnictwo parafialne w Małopolsce XVI-XVIII w.*, Lwów 1912, s. 350.

9. B. Pilarz, B. Stec, M. Złotek, *Pstrągowa*, s. 115-118.

10. *Spis nauczycieli Publicznych Szkół Powszechnych i Państwowych Seminarjów Nauczycielskich oraz spis szkół w Okręgu Szkolnym Lwowskim obejmującym województwa lwowskie, stanisławowskie i tarnopolskie*, oprac. S. Lehnert, Lwów 1924, s. 59.

11. B. Pilarz, B. Stec, M. Złotek, *Pstrągowa*, s. 121.

12. *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioeceseos Tarnoviensis pro anno Domini 1922*, Tarnoviae 1922, s. 84-85; *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et*

wizytacja kanoniczna miała miejsce 26 sierpnia 1924 r. Dokonał jej tarnowski biskup pomocniczy Edward Komar¹³. Na mocy bulli papieskiej Piusa XI *Vixdum Poloniae unitas* z 28 października 1925 r. nastąpił nowy podział diecezji Kościoła łacińskiego w Polsce. Parafia pstrągowska została wówczas wydzielona z diecezji tarnowskiej i wcielona do diecezji przemyskiej¹⁴.

Po włączeniu Pstrągowej do diecezji przemyskiej zaliczono ją do dekanatu strzyżowskiego. Stanowiła jedną z dwunastu parafii tego wikariatu rejonowego. Na jego terenie mieszkało ogółem 46.105 łacinników, 4.230 grekokatolików, 75 protestantów i 3.451 Żydów. Prezbiterium dekanalne tworzyło dwudziestu kapłanów. Było to: dwunastu proboszczów, pięciu kooperatorów, dwóch wikariuszów *ad personam* i jeden katecheta. Interesujące, że aż na pięciu wikariatach odnotowywano wakat. Obowiązki dziekana pełnił proboszcz strzyżowski Stanisław Kwieciński, a wicedziekana proboszcz lutczański ks. Tytus Mermon¹⁵. Od roku 1928 przywilejem patronackim dysponowały Aleksandra Uznańska i Waleria Jędrzejowiczowa. Kolejna zmiana nastąpiła w drugiej połowie lat 30. XX wieku, gdy kolatorstwo przejęli spadkobiercy drugiej z nich. O zaludnieniu parafii w Pstrągowej w latach 1926-1938 informują schematyzmy diecezjalne. Z kwestią tą zapoznaje poniższa tabela¹⁶.

regularis Dioecesis Tarnoviensis pro anno Domini 1924, Tarnoviae 1924, s. 63; Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis Tarnoviensis pro anno Domini 1925, Tarnoviae 1925, s. 72.

13. *Wizytacja kanoniczna dekanatów mieleckiego i wielopolskiego, „Curranda [Curiae Dieocesanae Tarnoviensis]”, 1924, nr VI, s. 29.*
14. *Constitutio Apostolica ditionis Polonicae de nova dioecesium latini ritus circumscriptione, „Kronika Diecezji Przemyskiej” [dalej: KDP], 25 (1925), z. 11, s. 140; Dekret Nuncjatury Apostolskiej o nowych granicach diecezji przemyskiej o. ł., KDP, 25 (1925), z. 11, s. 145.*
15. *Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis Premisliensis rit. lat. pro anno Domini 1926, Premisliae MCMXXVI, s. 130-134.*
16. *Tamże, s. 133; Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis Premisliensis rit. lat. pro anno Domini 1927, Premisliae MCMXXVII, s. 137; Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis Premisliensis rit. lat. pro anno Domini 1928, Premisliae MCMXXVIII, s. 147; Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis Premisliensis rit. lat. pro anno Domini 1929, Premisliae MCMXXIX, s. 148; Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis Premisliensis rit. lat. pro anno Domini 1930, Premisliae MCMXXX, s. 148; Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis Premisliensis rit. lat. pro anno Domini 1931, Premisliae MCMXXXI, s. 150; Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis Premisliensis rit. lat. pro anno Domini 1932, Premisliae MCMXXXII, s. 150; Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis Premisliensis rit. lat. pro anno Domini 1933, Premisliae MCMXXXIII, s. 149; Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis Premisliensis rit. lat. pro anno Domini 1934, Premisliae MCMXXXIV, s. 149; Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis Premisliensis rit.*

Rok	Ilość mieszkańców	
	katolików	Żydów
1926	2.910	60
1927	2.910	60
1928	2.910	60
1929	2.910	60
1930	2.910	60
1931	2.910	60
1932	2.910	60
1933	3.479	65
1934	3.479	65
1935	3.479	65
1936	brak danych	brak danych
1937	3.479	60
1938	3.496	54

Sylwetki duszpasterzy

Nad życiem religijnym pstrągowskiej wspólnoty parafialnej czuwali kapłani. W okresie międzywojennym w szczególny sposób zapisali się na tej płaszczyźnie ks. Sylwester Bazylski i ks. Jan Bazan. Praca duszpasterska pierwszego z nich przypadła na 2. połowę lat 20. i 1. połowę lat 30. XX wieku. Kolejna dekada była czasem posługi drugiego z wymienionych kapłanów.

Poprzednikiem ks. Sylwestra Bazylskiego na probostwie pstrągowskim był ks. **Michał Kronenberg**. Urodził się on 29 września 1884 r. w Tarnowie-Rzędzinie. Był synem nauczyciela, Michała Kronenberga. Wykształcenie podstawowe zdobył w rodzinnym mieście. Tam również od roku 1896 kontynuował naukę na szczeblu gimnazjalnym. Formację ku kapłaństwu odbywał od roku 1904 w Seminarium Duchownym w Tarnowie. Posiadał znajomość języków: polskiego, niemieckiego i łacińskiego. Świecenia kapłańskie otrzymał 29 czerwca 1908 r. z rąk bpa Leona Wałęgi.

Jako neoprezbiter ks. Michał Kronenberg otrzymał aplikatę do Szczepanowa. Pracował tam od 1 sierpnia 1908 r. do 6 czerwca 1915 r. Kolejno został wikariuszem w podmieleckim Rzochowie. W roku 1914 zdał egzamin konkursowy na proboszcza. Już po półtorarocznej pracy w parafii rzochowskiej, 15 grudnia 1916 r.,

lat. pro anno Domini 1935, Premislae MCMXXXV, s. 99; Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis Premisliensis rit. lat. pro anno Domini 1937, Premislae MCMXXXVII, s. 152; Schematyzm Diecezji Przemyskiej ob. łac. na rok 1938, Przemysł 1938, s. 152.

został administratorem w Łączkach Kucharskich. 15 stycznia następnego roku instytuował się na tamtejszym probostwie. Z dniem 23 lipca 1922 r. przeniósł się na probostwo w Pstrągowej. Po zmianach administracyjnych granic diecezjalnych w roku 1925 został włączony do prezbiterium Kościoła przemyskiego¹⁷.

Kapłan podjął szereg prac o charakterze inwestycyjnym. W 1924 roku zakupił trzy nowe dzwony w fabryce Karola Szwabego w Białej. Środki na ten cel pozyskał m.in. z funduszy gromadzonych od roku 1922 wśród Polonii amerykańskiej. Dwa lata później odnowiony został ołtarz główny mieszczący wizerunek Świętej Rodziny¹⁸. Niestety, postać proboszcza należy ocenić jako niejednoznaczną. Tabela służbowa kapłana informuje, że 15 grudnia 1926 r. porzucił kapłaństwo. Można tu oddać głos kronikarzowi parafialnemu: „Był człowiekiem inteligentnym i kulturalnym, lecz o niskim poziomie moralnym. Zasiał w parafii wiele zgorzenia, wiążąc się z kobietą p. Reperową. Ówczesny ksiądz biskup nałożył na niego pokutę kościelną, której oparł się, przechodząc do kościoła narodowego w Krakowie. Ożenił się z p. Reperową i razem wyjechali do Stanów Zjednoczonych. Po pewnym czasie żona porzuciła go, ksiądz Kronenberg wrócił do Krakowa i tam zmarł”¹⁹.

W takich okolicznościach władze diecezjalne skierowały do pracy duszpasterskiej w Pstrągowej **Ks. Sylwestra Bazylskiego**²⁰. Duchowny ten urodził się 27 grudnia 1888 r. w Sokołowie. W rodzinnym miasteczku ukończył szkołę ludową. Od jesieni 1900 roku kształcił się w Gimnazjum w Rzeszowie. Ośmioletnią naukę uwieńczył w 1908 roku zdobyciem dyplomu dojrzałości. Odczuwając powołanie do służby Bożej, złożył podanie i został przyjęty do Seminarium Duchownego w Przemyślu. Równocześnie rozpoczął studia w tamtejszym Instytucie Teologicznym. Posiadał znajomość języków: polskiego, łacińskiego i niemieckiego. Święceń prezbiteratu udzielił mu 24 czerwca 1912 r. w katedrze przemyskiej bp Józef Sebastian Pelczar.

Po przyjęciu sakramentu kapłaństwa ks. Sylwester Bazylski podjął 1 września 1912 r. pracę duszpasterską w charakterze wikariusza w Samborze. 1 października 1916 r. władze kurialne skierowały go na analogiczne stanowisko do Nozdrzca. 15 października następnego roku został zastępcą katechety w Gimnazjum w Brzozowie. Trzy lata później, 1 października 1920 r., przeznaczono go jako wikariusza *ad personam* do Strzyżowa. W dniach 11-12 października 1922 r. zdał egzamin konkursowy na proboszcza. Kolejno, od lata 1923 roku, był ekspozytem

17. Archiwum Archidiecezjalne w Przemyślu [dalej: AAPrz], Akta Personalne Kapłanów. Tabele Służbowe [dalej: APK TS], Tabela służbowa ks. Michała Kronenberga; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów diecezji tarnowskiej 1786-1985*, t. III: K-P, Tarnów 2001, s. 96.

18. B. Pilarz, B. Stec, M. Złotek, *Pstrągowa*, s. 23, 27.

19. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Michała Kronenberga; Archiwum Parafialne w Pstrągowej [dalej: APP], *Elenchus Omnium Parochorum, Administratorum, Cooperatorum Parochiae Pstrąговиensis*, s. 2; AAP, *Kronika parafialna*, s. 7.

20. *Zmiany na stanowiskach i urządach duchownych*, KDP, 27 (1927), z. 1, s. 37.

w Żyznowie. Z dniem 15 grudnia 1926 r. został zamianowany administratorem *in spiritualibus et temporalibus* parafii w Pstrągowej. Kilka miesięcy później, 21 kwietnia 1927 r., kanonicznie instytuowano go na tamtejszym probostwie²¹.

Pierwszym poważniejszym działaniem kapłana w Pstrągowej był generalny remont kościoła. W 1928 roku rozebrano grożącą zawaleniem kaplicę, a w jej miejsce dobudowano dwie nawy boczne. Kubaturę świątyni powiększono poprzez zastąpienie płaskiego stropu nowym, półokrągłym. Proboszcz zatroszczył się o pomalowanie ścian budowli, położenie w niej nowej posadzki i o przykrycie budowli dachem z blachy. Zadbał również o powiększenie wyposażenia kościoła w sprzęty liturgiczne, m.in. o nową monstrancję, bieliznę kościelną oraz szaty liturgiczne. Prócz tego ksiądz Bazylski był autorem inicjatyw społeczno-ekonomicznych. W wyniku jego starań powstały w Pstrągowej trzy sklepy Kółka Rolniczego i mleczarnia. Był przewodniczącym Komitetu Budowy Szkoły. Wybudował organistówkę, a przy niej salę przeznaczoną na zebrania i przedstawienia teatralne. Zamierzał również wznieść Dom Katolicki i – na koniec – odremontować plebanię. Dzięki jego zabiegom i wizytom w urzędach powiatowych rzeszowskim i strzyżowskim zbudowano nową drogę²².

Ks. Sylwester Bazylski cieszył się zaufaniem zwierzchników kościelnych. W roku 1926 na podstawie dekretu L. 3995/26 został wyróżniony odznaczeniem *Expositorium Canoniale*. Osiągnięcia kapłana wzbudziły przywiązanie parafian do jego osoby. Dostrzegli je także pracownicy administracji cywilnej. To zaważyło na przyznaniu mu m.in. złotego krzyża zasługi. W latach 1930-1933 pozostawał członkiem Tymczasowej Rady Powiatowej w Rzeszowie, zaś w latach 1933-1936 członkiem Rady Powiatowej w Rzeszowie²³.

Ks. Sylwester Bazylski zmarł młodo 29 lutego 1936 r. w szpitalu w Rzeszowie, gdzie był poddany operacji. Ceremonie pogrzebowe odbyły się trzy dni później w Pstrągowej. Uczestniczyło w nich około trzydziestu kapłanów. Uroczystościom żałobnym przewodniczył dziekan strzyżowski ks. Wojciech Blajer ze Strzyżowa. Słowo Boże przepowiadał proboszcz dobrzechowski ks. Wawrzyniec Szawan. Słowa ostatniego pożegnania na cmentarzu wygłosili miejscowy nauczyciel i jedna z druhen Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej²⁴.

21. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Sylwestra Bazylskiego; [S.] Momidłowski, *Ś. p. Ks. Sylwester Bazylski. Proboszcz w Pstrągowej 1888-1936*, KDP, 38 (1938), z. 8-9, s. 276-279; B. Walicki, *Ks. Sylwester Bazylski*, w: *Postacie sokołowskiej ziemi. Szkice biograficzne*, red. B. Walicki, t. 1, Sokołów Małopolski 2013, s. 9-15.

22. APP, Kronika parafialna, s. 7-11; B. Pilarz, B. Stec, M. Złotek, *Pstrągowa*, s. 23, 32-33, 121.

23. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Sylwestra Bazylskiego; B. Walicki, *Ks. Sylwester Bazylski*, s. 13-14.

24. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Sylwestra Bazylskiego; APP, *Elenchus Omnium Parochorum*, s. 2; [S.] Momidłowski, *Ś. p. Ks. Sylwester Bazylski*, s. 279-280.

Po śmierci ks. Sylwestra Bazylskiego władze diecezjalne powierzyły tymczasowy zarząd nad parafią w Pstrągowej **ks. Ludwikowi Pustelakowi**²⁵. Przyszedł on na świat 7 grudnia 1905 r. w podrzeszowskim Zaczerniu. Był synem Marcina Pustelaka. Po ukończeniu szkoły ludowej w rodzinnej wsi od roku 1918 kształcił się w I Gimnazjum w Rzeszowie. Egzamin dojrzałości zdał 18 maja 1926 r. Po maturze złożył podanie do Seminarium Duchownego w Przemyślu. Przygotowanie do kapłaństwa łączył ze studiami w miejscowym Instytucie Teologicznym. Znał języki: polski, niemiecki i łaciński. Formację seminaryjną uwieńczył przyjęciem święceń prezbiteratu 30 maja 1931 r. w kościele katedralnym w Przemyślu.

Pierwsze działania duszpasterskie ks. Ludwik Pustelak podjął w Pniowie. Na tamtejszym wikariacie pracował przez dwa lata, od 21 lipca 1931 r. do 30 lipca 1933 r. Kolejno został posłany w takim samym charakterze do Ciekлина koło Nowego Żmigrodu. Od 30 marca 1935 r. był kooperatorem w Zręcinie. 3 marca 1936 r. został zamianowany administratorem w Pstrągowej. Po kilku miesiącach, 25 czerwca tegoż roku, ksiądz Pustelak objął wikariat w Jaśle. Rok później, 20 maja 1937 r., objął tam obowiązki tymczasowego rządcy. W tymże roku zdał egzamin konkursowy na proboszcza. Od 5 grudnia 1937 r. pracował jako wikariusz w Kańczudze. Już po trzech miesiącach, 16 marca następnego roku, został administratorem tej parafii. 21 lipca 1938 r. został posłany do Łańcuta. Duszpasterzował tam jako wikariusz do 16 stycznia 1939 r. W międzyczasie, w połowie października 1938 roku, powierzono mu administraturę w Budach Łańcuckich, ale ostatecznie aplikatę tę wycofano. Kolejno został tymczasowym rządcą parafii dzikowieckiej. W pierwszych miesiącach II wojny światowej wykazał się solidaryzmem i miłosierdziem, wspierając materialnie nauczycieli i urzędników gminnych.

Z dniem 5 grudnia 1939 r. kapłan został instytuowany na probostwie w Handzłówce. Na tym stanowisku pracował przez kilkadziesiąt lat. Podczas okupacji niemieckiej udzielił na plebanii schronienia swojemu bratu, ks. Józefowi Pustelakowi, rodakowi zaczerskiemu ks. Stanisławowi Mierzwie oraz dwóm rodzinom wysiedlonym z Poznańskiego. Prócz tego udzielał doraźnej pomocy materialnej nauczycielom i ubogim mieszkańcom. Utrzymywał też kontakt korespondencyjny z parafianami wywiezionymi na przymusowe roboty do Niemiec. W okresie powojennym proboszcz zadbał o kościół parafialny. Duchowny był pozytywnie oceniany przez władze diecezjalne. 5 grudnia 1947 r. otrzymał odznaczenie *Expositorium Canoniale*. Został również wyróżniony przywilejem rakiety i mantoletu.

30 czerwca 1976 r. ks. Ludwik Pustelak został na własną prośbę zwolniony z obowiązków proboszczowskich i przeszedł na emeryturę. Pozostał w Handzłówce jako rezydent. W ostatnim okresie życia doświadczył krzyża choroby. Zmarł 22 lutego 1977 r. w szpitalu w Łańcutie. Uroczystości pogrzebowe pod

25. *Zmiany na stanowiskach i urządach duchownych*, KDP, 36 (1936), z. 3, s. 134-135.

przewodnictwem bpa Tadeusza Błaszkwicza miały miejsce dwa dni później. Ciało zmarłego kapłana złożono w grobie na cmentarzu w Handzlówce²⁶.

Gdy ksiądz Pustelak opuścił Pstrągową, nowym proboszczem tej parafii został **ks. Jan Bazan**²⁷. Kapłan ten urodził się 7 czerwca 1905 r. w Krośnie. Po zdobyciu wykształcenia w stopniu podstawowym od jesieni 1915 roku kształcił się w Gimnazjum w Krośnie. Naukę gimnazjalną kontynuował w Jaśle, a później w Przemyślu. W roku 1923 zdał egzamin dojrzałości. Uzyskawszy dyplom maturalny, wstąpił do Seminarium Duchownego w Przemyślu. Tam przez cztery lata przygotowywał się do przyjęcia sakramentu kapłaństwa. Formacji religijnej towarzyszyły studia w miejscowym Instytucie Teologicznym. Jak odnotowano, władał językami polskim i niemieckim. Święcenia prezbiteratu przyjął 9 października 1927 r. w klasztorze ojców bernardynów w Leżajsku. Wcześniej uzyskał dyspensę z uwagi na brak wieku wymaganego przez prawo kanoniczne.

Jako neoprezbiter ks. Jan Bazan został skierowany do Żołyni. Pracował tam od 25 października 1927 r. do 15 września 1929 r. Później objął wikariat w Szebniach. Z dniem 7 maja 1932 r. podjął obowiązki tymczasowego rządcy parafii w Rakszawie. Po dwóch miesiącach, 16 lipca tegoż roku, został administratorem w Strzałkowicach. Niewiele później, od 26 listopada 1932 r., pełnił posługę duszpasterską jako kooperator w podrzeszowskiej Łące. W tym czasie, w dniach 17-18 października 1933 r., zdał z wyróżnieniem egzamin konkursowy na proboszcza. Kolejno, z początkiem września 1934 roku, zajął analogiczne stanowisko w Jaśle. W roku szkolnym 1934/1935 pracował też jako katecheta w Gimnazjum Żeńskim w Jaśle²⁸.

Nowy rozdział pracy kapłańskiej ks. Jana Bazana rozpoczął się 25 maja 1936 r. Decyzją władz kurialnych został wówczas nowym proboszczem parafii w Pstrągowej. W prowadzonym duszpasterstwie kontynuował on działania zainicjowane przez księdza Bazylskiego. Dzięki ofiarności wiernych wyposażył też kościół w drewniane ławki. Szersze przedsięwzięcia uniemożliwił wybuch II wojny światowej. Na płaszczyźnie społecznej proboszcz udzielał się jako członek komisji kontyngentowej. Jesienią 1939 roku został na dwa tygodnie zaaresztowany przez władze okupacyjne. W 1941 z narażeniem życia ukrywał na strychu kościelnym i za ołtarzem młode osoby zagrożone wywozem na roboty do Niemiec. Ciężkim przeżyciem dla niego była również pacyfikacja wsi przez wojsko niemieckie

26. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Ludwika Pustelaka; *Kapłani zmarli*, KDP, 63 (1977), z. 2, s. 47-48.

27. *Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych*, KDP, 36 (1936), z. 6, s. 198.

28. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Jana Bazana; *Kapłani zmarli od 15 VII – 1 XI 1980 r.*, KDP, 66 (1980), z. 5-6, s. 143.

12 czerwca 1943 r. W okresie powojennym działał na rzecz biednych i wysiedlonych oraz apelował do parafian o pomoc dla zburzonej Warszawy²⁹.

Z początkiem sierpnia 1947 roku, po jedenastu latach pracy w Pstrągowej, ks. Jan Bazan zakończył tam posługę proboszczowską. Najpierw został administratorem w Jedliczu. Od 30 kwietnia 1949 r. zarządzał parafią w Jasle. Obowiązki te realizował przez pięć lat, do 25 marca 1955 r. Zajął się wówczas zorganizowaniem życia parafialnego w odradzającym się po zniszczeniu wojennym mieście oraz odbudową kościoła farnego. Kolejno, od 1 lipca 1955 r., był administratorem w Wysokiej koło Łańcuta. W marcu 1957 roku został zamianowany referentem Kurii Biskupiej w Przemyślu. Stanowisko to zajmował przez trzynaście lat. W międzyczasie, 27 marca 1958 r., zlecono mu obowiązki członka Komisji Finansowej. Po dwóch latach, 26 kwietnia 1960 r., zaliczono go do grona egzaminatorów prosynodalnych. 26 czerwca 1970 r. został instytuowany na probostwie w parafii katedralnej w Przemyślu. Nadmienić trzeba, że już od 5 czerwca 1959 r. pozostawał tamtejszym wikariuszem dirigensem w imieniu Kapituły Katedralnej.

Kapłan był bardzo dobrze oceniany przez swoich zwierzchników. Wyrazem tego było przyznanie mu w 1945 roku oznaczenia *Expositorium Canoniale* (dekret L. 3037/45). Pięć lat później na mocy dekretu L. 763/50 uzyskał przywilej noszenia rakiety i mantoletu. 4 maja 1949 r. dekretem L. 1751/49 mianowany został wicedziekanem jasielskim. Po roku, 14 maja 1950 r., awansowany został na dziekana (dekret L. 1017/50). Prócz tego 7 stycznia 1953 r. został włączony jako kanonik gremialny w skład Kapituły Katedralnej w Przemyślu. Od 14 stycznia 1957 r. pozostawał wicedziekanem, a od 5 czerwca 1959 r. dziekanem przemyskim. W marcu 1974 roku obdarzony został też godnością kapelana Ojca Świętego Pawła VI. Słynął jako znakomity kaznodzieja. Wiele kazań opublikował na łamach czasopism homiletycznych, głównie we „Współczesnej Ambonie”.

Z dniem 30 czerwca 1977 r. ks. Jan Bazan zrezygnował z probostwa. W dalszym ciągu udzielał się jednak w parafii katedralnej jako penitencjarz. Kapłan zmarł w niedzielę 7 września 1980 r., po trwającej dwa dni ciężkiej chorobie. Eksparta z domu kapitulnego do bazyliki katedralnej miała miejsce dzień później. Przewodniczył jej bp Stanisław Jakiel. Uroczystości pogrzebowe pod przewodnictwem bpa Bolesława Taborskiego odbyły się 9 września 1980 r. W nabożeństwach żałobnych wzięli udział przedstawiciele kapituł: przemyskiej, krakowskiej i lubaczowskiej, a także ponad stu kapłanów. Kazania pożegnalne wygłosili dziekan przemyski

29. APP, Elenchus Omnium Parochorum, s. 2; APP, Kronika parafialna, s. 11-15; B. Pilarz, B. Stec, M. Złotek, *Pstrągowa*, s. 45, 48-49, 124

ks. Edward Prędko i ks. Stanisław Zygarowicz. Zwłoki kapłana spoczęły w grobowcu kapitulnym na Cmentarzu Głównym w Przemyślu³⁰.

Wspomnieć trzeba, że po odejściu ks. Jana Bazana z Pstrągowej tamtejsze probostwo objął **ks. Józef Stybel**³¹. Przyszedł on na świat 22 lutego 1904 r. w Brzozie Stadnickiej. Był absolwentem I Gimnazjum w Rzeszowie, do którego uczęszczał od roku 1917. Po zdaniu egzaminu dojrzałości w 1926 roku rozpoczął formację ku kapłaństwu w Seminarium Duchownym w Przemyślu. Równolegle studiował w miejscowym Instytucie Teologicznym. Posiadał znajomość języków: polskiego, łacińskiego i niemieckiego. Do święceń prezbiteratu przystąpił 30 maja 1931 r. w świątyni katedralnej w Przemyślu.

Pierwszą placówką duszpasterską ks. Józefa Stybla była Lubatowa, gdzie pracował od 1 sierpnia do 5 listopada 1931 r. Następnie został skierowany na wikariat w Medenicach. 4 sierpnia 1934 r. przejął na krótko zarząd nad tamtejszą parafią. Od 9 września tegoż roku pracował w charakterze wikariusza w Dobrzechowie. Z dniem 18 marca 1935 r. został zamianowany administratorem w niedalekim Grodzisku. W roku 1937 zdał egzamin konkursowy na proboszcza. 14 listopada 1946 r. został oznaczony *Expositorium Canonice*. 1 sierpnia następnego roku przeniósł się na probostwo w Pstrągowej. Tam zmarł 8 maja 1960 r.³²

Uwagę warto też zwrócić na postacie wikariuszów pstrągowskich. Ks. Sylwester Bazylski, podobnie jak i jego poprzednicy na tamtejszym probostwie, był jedynym kapłanem prowadzącym działania duszpasterskie w parafii. Sytuacja zmieniła się za czasów ks. Jana Bazana. W sierpniu 1938 roku na wikariat pstrągowski trafił **ks. Władysław Świętnicki**³³. Urodził się on 14 września 1913 r. w Krośnie. W rodzinnym mieście uczęszczał do szkoły powszechnej, tam też w roku 1932 ukończył Gimnazjum. W roku 1933 został przyjęty do Seminarium Duchownego w Przemyślu i rozpoczął studia w miejscowym Instytucie Teologicznym. Posługiwał się językami: polskim, łacińskim i niemieckim. Święcenia kapłańskie otrzymał 26 czerwca 1938 r. w Przemyślu z rak bpa Franciszka Bardy.

Jako neoprezbiter ks. Władysław Świętnicki trafił 1 sierpnia 1938 r. do Pstrągowej. Nie pracował tam jednak długo, bo już 26 listopada tegoż roku został przeniesiony do Birczy. Od 5 listopada 1941 r. do 25 marca 1944 r. zajmował wikariat w Dublanach. Po urlopie spędzonym w Krośnie 14 listopada 1944 r. został kooperatorem w Raniżowie. 1 sierpnia 1946 r. podjął takie same obowiązki w Nisku, a 4 grudnia tegoż roku w Iwoniczu. Od 1 października 1947 r.

30. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Jana Bazana; *Kapłani zmarli od 15 VII – 1 XI 1980 r.*, s. 143-144.

31. *Zmiany w diecezji*, KDP, 40 (1947), z. 8-10, s. 134.

32. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Józefa Stybla.

33. *Zmiany na stanowiskach i urządach duchownych*, KDP, 38 (1938), z. 8-9, s. 292.

do 1 listopada 1949 r. administrował parafią w Tyrawie Wołoskiej. Po kolejnym urlopie w rodzinnym mieście objął 23 grudnia tegoż roku wikariat w Kamieniu. 2 sierpnia 1950 r. władze kurialne skierowały go na analogiczne stanowisko do Przybyszówki. Od 22 marca następnego roku duszpasterzował w Boguchwale. Z dniem 18 października 1952 r. został zamianowany ekspozytem w Jurowcach. 20 listopada 1960 r. przeznaczono go na wikariusza substytutu do Kąkolówki. Już 10 lutego następnego roku rozpoczął posługę wikariuszowską w Hyżnem, a w październiku 1962 roku w Krośnie. Pracę tę musiał przerwać z uwagi na leczenie szpitalne w Jarosławiu. Kolejno był wikariuszem adiutorem w Ustrobniej. W październiku 1963 roku podjął powinności wikariusza substytutu w Łubienku. Od 5 lutego 1965 r. duszpasterzował tam jako stały administrator.

Ks. Władysław Świętnicki był doceniany przez władze diecezjalne. W roku 1958 przyznano mu oznaczenie *Expositorium Canoniale*. 14 października 1977 r. został wyróżniony przywilejem zakładania rakiety i mantoletu. W sierpniu 1984 roku kapłan przeszedł na emeryturę. Początkowo był rezydentem w Krośnie. Po dwóch latach osiadł w Domu Księży Emerytów w Korczyni. Tam zmarł 10 listopada 1995 r. Pochowany został trzy dni później na cmentarzu komunalnym w Krośnie³⁴.

Już po wybuchu II wojny światowej, w październiku 1939 roku, do pracy w Pstrągowej skierowany został jako wikariusz ks. **Mieczysław Lachor**. Kapłan ten urodził się 28 listopada 1916 r. we Frysztaku. Jego rodzicami byli kolejarz Józef Lachor i Joanna z domu Czepiela. W roku 1927 rozpoczął naukę w Gimnazjum w Jaśle. W roku 1935 zdał egzamin dojrzałości. Następnie wstąpił do Seminarium Duchownego w Przemyślu. Tam przez kilka lat odbywał formację ku kapłaństwu. Równocześnie zgłębiał filozofię i teologię w miejscowym Instytucie Teologicznym. Wybuch II wojny światowej przyspieszył finalizację tego procesu duchowego. Święceń prezbiteratu udzielił mu 10 września 1939 r. bp Franciszek Barda.

Pierwszą posługą kapłańską ks. Mieczysława Lachora była funkcja kapelana dla żołnierzy polskich. 20 października 1939 r. został skierowany w charakterze wikariusza do Pstrągowej w dekanacie strzyżowskim. Nauczał tam również religii w Szkole Gospodarczej. Nie wahał się wówczas przemycać zakazanych przez okupanta treści z historii Kościoła i historii Polski. Wspierał też podziemie niepodległościowe. Od 10 sierpnia 1943 r. zajmował wikariat w Raniżowie, gdzie również dał się poznać jako wzorowy duszpasterz i gorący zwolennik Polski niepodległej. Pełnił obowiązki kapelana placówki Armii Krajowej w Raniżowie. Od 20 października 1944 r. pozostawał na stanowisku administratora w parafii w Spiach. Z dniem 8 marca 1948 r. ks. Mieczysław Lachor został zamianowany

34. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Władysława Świętnickiego; A. Szal, *Wspomnienia o zmarłych kapłanach*. Ks. Władysław Świętnicki, „Kronika Archidiecezji Przemyskiej”, 80 (1995), z. 4, s. 643-644.

proboszczem w Górnio. Zajął się tam upiększeniem i elektryfikacją kościoła parafialnego, wspierał utworzenie parafii w Łowisku, był budowniczym kaplicy cmentarnej i kościoła dojazdowego w Markowiznie. W latach 60. XX wieku pełnił posługę duchową względem NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”.

Owocna i pełna zaangażowania praca ks. Mieczysława Lachora była doceniana przez władze duchowne. W kwietniu 1961 roku otrzymał odznaczenie *Expositorium Canoniale*. 27 maja 1971 r. przyznano mu przywilej noszenia rakiety i mantoletu. W latach 1968-1975 pełnił obowiązki wicedziekana sokołowskiego. W roku 1972 został wybrany do Rady Kapłańskiej Diecezji Przemyskiej. 24 czerwca 1978 r. został włączony do kolegium kanoników honorowych Kapituły Kolegiackiej w Jarosławiu. Kapłan zmarł 11 grudnia 1990 r. Przyczyną zgonu był trzeci zawał. Ceremonie pogrzebowe pod przewodnictwem bpa Bolesława Taborskiego miały miejsce trzy dni później. Ciało zmarłego kapłana spoczęło na nekropolii parafialnej w Górnio³⁵.

Po odejściu ks. Mieczysława Lachora z Pstrągowej aplikatę na tamtejszy wikariat otrzymał **ks. Władysław Rachwał**. Przyszedł on na świat 3 stycznia 1915 r. w Zmiennicy. Był synem Józefa Rachwała i Karoliny z Michalskich. W latach 1926-1934 uczęszczał do Gimnazjum w Brzozowie. W roku 1934 został przyjęty do Seminarium Duchownego w Przemyślu. Podjął zarazem studia w miejscowym Instytucie Teologicznym. Posiadał znajomość języków: polskiego, niemieckiego i łacińskiego. Do święceń prezbiteratu przystąpił 4 maja 1941 r. w Brzozowie.

Po przyjęciu sakramentu kapłaństwa ks. Władysław Rachwał został skierowany do Zaczernia. Pełnił tam posługę wikariuszowską od 1 lipca 1941 r. do 20 marca następnego roku. Później zajmował takie samo stanowisko w Raniżowie. Od 10 lipca 1943 r. był kooperatorem w Pstrągowej³⁶. W połowie lipca 1947 roku został przeniesiony do Jasła. Kolejno, 17 sierpnia 1949 r. rozpoczął pracę na wikariacie w Nienadówce. Niecałe trzy lata później, 17 kwietnia 1952 r. zamianowano go administratorem *in spiritualibus et temporalibus* w Porażu. Od 28 sierpnia tegoż roku był tam pełnoprawnym rządcą parafii. Egzamin konkursowy na proboszcza zdał w dniach 21-22 kwietnia 1959 r. Po dziesięcioletnim pobycie w Porażu z dniem 12 kwietnia 1962 r. przeniósł się na probostwo w Bielinach. Pracował tam aż do chwili przejścia na rentę w kwietniu 1988 roku.

Ks. Władysław Rachwał cieszył się dobrą opinią wśród wiernych i duchowieństwa. W roku 1967 został odznaczony *Expositorium Canoniale*. Dziesięć

35. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Mieczysława Lachora; B. Walicki, *Ks. Mieczysław Lachor, w: Postacie sokołowskiej ziemi*, s. 122-126.

36. Nadmienić można, że kolejnym wikariuszem pstrągowskim był ks. Józef Tłuczek (1924-1970). Kapłan ten podjął te obowiązki dopiero w sierpniu 1953 roku, już za kolejnego proboszcza, ks. Józefa Stybla. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Józefa Tłuczka.

lat później, 23 września 1977 r. uhonorowano go przywilejem używania rakiety i mantoletu. Kapłan zmarł 5 stycznia 1991 r. Uroczystości pogrzebowe odbyły się trzy dni później³⁷.

Struktura Akcji Katolickiej w parafii pstrągowskiej

Pierwszy ślad zrzeszeń tworzących później Akcję Katolicką³⁸ na terenie dekanatu strzyżowskiego znaleźć można już w schematyzmie diecezjalnym z roku 1928. Zaznaczono wówczas, że w Łączkach Jagiellońskich działały dwa oddziały diecezjalnego stowarzyszenia dziewcząt. O istniejącym tam stowarzyszeniu wspominały też schematyzy z kolejnych lat. W roku 1932 miało ono powstać również w Czudcu, a w Łączkach pojawiło się też Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej Męskiej (SMPM). Podobna sytuacja miała miejsce w Niewodnej, gdzie wyliczono dwa oddziały Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej Żeńskiej (SMPŻ) i jeden SMPM. W tym czasie również zaistniało stowarzyszenie dziewcząt w Pstrągowej. Kolejne lata przyniosły dalszy rozwój zrzeszenia. Do posiadających je parafii w roku 1933 dołączyły Frysztak, Lutcza, Strzyżów i Wysoka. Wtedy też wspomniane zostało SMPM w Pstrągowej. W kolejnym roku oba wymienione stowarzyszenia zostały przekształcone odpowiednio w Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej (KSMŻ) i Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Męskiej (KSMM). Schematyzm z roku 1937 informował już o istniejącym tam Katolickim Stowarzyszeniu Kobiet (KSK). W kolejnym roku parafia pstrągowska posiadała także oddział Katolickiego Stowarzyszenia Mężów (KSM)³⁹.

Odwołać się tu można do struktury Akcji Katolickiej w całym dekanacie strzyżowskim przed wybuchem II wojny światowej. Informacje na ten temat przekazuje schematyzm diecezjalny z roku 1938, ostatni wydany w II Rzeczypospolitej. W całym wikariacie rejonowym miało istnieć ogółem siedemnaście oddziałów Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej, jedenaście oddziałów Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Męskiej, siedem oddziałów Katolickiego Stowarzyszenia Kobiet i zaledwie cztery oddziały Katolickiego Stowarzyszenia Mężów. W kilku przypadkach w jednej parafii istniały po dwa lub nawet trzy oddziały jednego stowarzyszenia. Miało to miejsce, gdy parafia obejmowała większą

37. AAPrz, APK TS, Tabela służbowa ks. Władysława Rachwała.

38. O Akcji Katolickiej w diecezji przemyskiej zob.: H. Borcz, *Akcja Katolicka w Diecezji Przemyskiej obrządku łacińskiego*, „Saeculum Christianum”, 1 (1994), nr 2, s. s. 265-285.

39. *Schematismus pro anno Domini 1928*, s. 145; *Schematismus pro anno Domini 1929*, s. 147; *Schematismus pro anno Domini 1930*, s. 147; *Schematismus pro anno Domini 1931*, s. 149; *Schematismus pro anno Domini 1932*, s. 147-150; *Schematismus pro anno Domini 1933*, s. 146-150; *Schematismus pro anno Domini 1937*, s. 152; *Schematyzm na rok 1938*, s. 152.

liczbę miejscowości. Interesujące, że jedynie w czterech przypadkach powołano Parafialny Zarząd Akcji Katolickiej. Również tylko czterokrotnie wskazano parafie, w których działały wszystkie kolumny organizacji. Najpopularniejsze było żeńskie stowarzyszenie młodzieżowe, a nieco mniej męskie młodzieżowe. Nadmienić warto, że w jednej placówce duszpasterskiej (w Niebylcu) nie założono żadnego oddziału któregośkolwiek ze stowarzyszeń. Ze strukturą tej organizacji w dekanacie strzyżowskim w 1938 roku zapoznaje zamieszczona poniżej tabela⁴⁰.

Ip.	Parafia	PZAK	Ilość oddziałów			
			KSK	KSM	KSMm	KSMŻ
1.	Czudec	–	–	–	–	3
2.	Dobrzechów	1	1	1	1	1
3.	Frysztak	1	1	1	1	1
4.	Grodzisko	–	–	–	1	1
5.	Lutcza	1	1	–	1	1
6.	Łączki Jagiellońskie	–	–	–	2	2
7.	Niebylec	–	–	–	–	–
8.	Niewodna	1	1	1	2	3
9.	Połomia	–	–	–	–	1
10.	Pstrągowa	–	1	1	1	1
11.	Strzyżów	–	–	–	1	1
12.	Wysoka	–	1	–	1	1
13.	Żyznów	–	1	–	–	1
Razem		4	7	4	11	17

Pewne światło na funkcjonowanie pstrągowskich Stowarzyszeń rzucają zachowane dokumenty archiwalne. Niestety, są one fragmentaryczne i niepokające. Źródła te niewiele mówią o pierwszym chronologicznie Stowarzyszeniu – oddziale młodzieży żeńskiej. Nie zachowały się żadne sprawozdania z jego działalności ani protokoły zebrań. Skąpa korespondencja pozwala datować jego powstanie na koniec 1932 roku. Jego inicjatorem był proboszcz ksiądz Bazylski⁴¹.

Wiadomo, że Zarząd Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej Żeńskiej w Pstrągowej wystosował wniosek do Związku SMPŻ w Przemyślu o uznanie ks. Sylwestra Bazylskiego jako swojego patrona. Prośba ta spotkała się z akceptacją władz diecezjalnych Związku w lutym 1933 roku. Sekretarz generalny Związku ks. Marcin Tomaka i przewodnicząca Rady Związku Wanda Drużbacka pisali do proboszcza

40. *Schematyzm na rok 1938*, s. 149-153.

41. APP, Kronika parafialna, s. 8.

pstrągowskiego: „Ufamy i niemal pewni jesteśmy, że Przew. Ksiądz otoczy tę młodzież swą troskliwą opieką i kształć, wychowa ją na chwałę Boga, pożytek Kościoła i dobro Państwa. (...) Za trudy i pracę dotychczasową Zarząd Związku uprzejmie dziękuje i prosi o cierpliwą, ofiarną, trwałą i skuteczną współpracę z Zarządem SMPŻ nadal, życząc «szczęść Boże!»”. Przy tej okazji przedstawiciele Zarządu Związku zaznaczali: „Statutowem i naszym życzeniem jest, aby praca w Stowarzyszeniu prowadzona była w ścisłym porozumieniu z Generalnym Sekretarjatem Związku Młodzieży w Przemyślu, Zarządem Okręgu i Ks. Proboszczem, który ze stanowiska swego jest Opiekunem i Protektorem wszystkich katolickich organizacyj w parafii. Podkreślamy, że wszelka działalność Stow. oprzeć się winna na zewnątrz wobec władz na statucie związkowym, zaś na wewnątrz SMP na Regulaminie naszej Centrali – Zjednoczenia Młodzieży Polskiej w Poznaniu, za co odpowiedzialną jest osoba Patrona, jako Kierownika Stowarzyszenia”⁴².

W 1934 roku Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej Żeńskiej w Pstrągowej zostało przekształcone w oddział Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej i przyjęło nowy statut. Na początku następnego roku postarano się o nowe pieczętki – okrągłą i firmową. Zostały one zamówione w diecezjalnej centrali organizacyjnej w Przemyślu. Zapłacono za nie kwotę 3 zł 30 gr⁴³.

O działalności SMPŻ w Pstrągowej wiele mówią przekazy lokalne. Opiekunką dziewcząt była miejscowa nauczycielka Zofia Słobodzian, która krzewiła wśród nich swoje pasje artystyczne. Funkcję prezeski oddziału przez pewien czas pełniła Czesława Piotrowska. Druhniami były m.in.: Helena Ficek, Helena Nieroda, Genowefa Smela, Genowefa Sowińska i Stefania Śpiewła. Trudno określić liczebność oddziału. Na podstawie zachowanych zdjęć można szacować go na ponad trzydzieści członkiń. Przynajmniej od 1938 roku oddział KSMŻ posiadał własny sztandar, z którym występowano podczas ważniejszych wydarzeń religijnych i społecznych.

Stowarzyszenie było aktywne na płaszczyźnie oświatowo-gospodarczej i kulturalnej. Popularyzowało uprawę kukurydzy. Organizowało różne kursy, jak: kroju i szycia, gotowania, pieczenia oraz przygotowywania przetworów. Przeprowadzało też rozmaite konkursy. Druhny układały własne wiersze i piosenki. Przygotowywały również okolicznościowe występy artystyczne. Miało tak miejsce m.in. podczas obchodów trzeciomajowych, rozpoczęcia i zakończenia roku szkolnego, Dnia Spółdzielczości czy wizytacji kanonicznej parafii⁴⁴.

42. APP, Teczka: Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Męskiej [dalej: TKSMM], Pismo Zarządu Związku Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej Żeńskiej w Przemyślu do ks. Sylwestra Bazylskiego z 28 lutego 1933 r. L.dz. 370/33.

43. APP, TKSMM, Rachunek z 14 stycznia 1935 r.

44. B. Pilarz, B. Stec, M. Złotek, *Pstrągowa*, s. 143-147.

Relatywnie więcej wiadomo o oddziale młodzieży męskiej. Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej Męskiej powołane zostało w niedzielę 13 listopada 1932 r. Posiedzenie założycielskie odbyło się tegoż dnia o godz. 16:00 w sali organistówki. Obrady otworzył proboszcz ks. Sylwester Bazylski, który powitał obecnych i wezwał do wyboru gospodarzy zebrania. Funkcję przewodniczącego powierzono wówczas Janowi Piotrowskiemu, a sekretarza Stanisławowi Fąfarze.

Z dalszym ciągiem posiedzenia zapoznaje spisany na tę okoliczność protokół: „Przewodniczący udzielił głosu Ks. Bazylskiemu Sylwestrowi, który przedstawił potrzebę pracy oświatowej wśród młodzieży i objaśnił pokrótce regulamin Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej. Gdy po przemówieniu delegata zebrana młodzież okazała chęć zorganizowania takiego Stowarzyszenia w Pstrągowej, nastąpiły wpisy członków, których zgłosiło się 46. Niezapisani opuścili następnie salę zebrania, a nowo wpisani członkowie wybrali sobie Zarząd Stowarzyszenia, do którego weszli: Dobek Antoni jako prezes, Błocki Adam jako sekretarz, Urbanik Józef jako skarbnik, Wiater Stanisław jako bibliotekarz, Górka Władysław jako gospodarz. Następnie uchwalono: 1) pobierać pod członków 30 gr jako wpisowe, zaś 2) 10 gr jako składkę miesięczną, 3) zebrania uchwalono odbywać 2 razy miesięcznie w porze zimowej i raz na miesiąc w porze letniej, 4) Patronem Stowarzyszenia został ks. Bazylski Sylwester. Po uchwaleniu przystąpienia na członka do Związku Stowarzyszeń w Przemyślu – obrady zakończył delegat zachętą do dalszej pracy. Po odśpiewaniu pieśni: My chcemy Boga i Nie rzucim ziemi... zebrani rozeszli się do domów”⁴⁵.

Tydzień po zebraniu założycielskim SMPM w Pstrągowej, „oceniając wielkie korzyści pracy zbiorowej”, wystosowało zgłoszenie do Związku Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej Męskiej w Przemyślu podpisane przez patrona, prezesa i sekretarza. Złożyło zarazem oświadczenie, że będzie ściśle stosować się do ustaw związkowych i uchwał zjazdu delegatów⁴⁶. Dokładnie dwa miesiące później przedstawiciel diecezjalnego Związku SMPM poinformował oddział pstrągowski o pozytywnym rozpatrzeniu złożonego wniosku. Jednocześnie przypomniał obowiązki organizacyjne obejmujące: prowadzenie pracy według statutu i regulaminów uchwalonych przez radę naczelną Zjednoczenia Młodzieży Polskiej, wykonywanie uchwał związkowych zjazdów delegowanych, regularnie opłacanie składki wynoszącej 10 gr kwartalnie od każdego członka, przysyłanie do Związku rocznych sprawozdań i odpisów protokołów walnych zebrań oraz przekazywanie na koszt kasy oddziału każdemu z członków organu Stowarzyszenia „Przyjaciela

45. APP, TKSM, Protokół zebrania założycielskiego Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej Męskiej odbytego w Pstrągowej dnia 13 listopada 1932 r.

46. APP, TKSM, Zgłoszenie Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej Męskiej w Pstrągowej do Związku Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej Męskiej w Przemyślu z 20 listopada 1932 r.

Młodzieży”, a Zarządowi dwóch egzemplarzy „Kierownika Stowarzyszeń”. Wyrażona została też nadzieja, że „Stowarzyszenie Wasze w łączności ze Związkiem, a tem samem i z katolicką organizacją młodzieży w Polsce, łatwiej i owocniej spełni swe zadanie i osiągnie cel, dla którego zostało zawiązane”⁴⁷.

W międzyczasie komitet założycielski SMPM w Pstrągowej zgłosił otwarcie oddziału do Urzędu Wojewódzkiego we Lwowie. Przedkładając w załączeniu pięć egzemplarzy statutu, prosił o urzędowe zarejestrowanie Stowarzyszenia⁴⁸. Podanie to zostało rozpatrzone pozytywnie decyzją władz wojewódzkich nr BP. 62/h-148/32 z 6 grudnia 1932 r. Samo Stowarzyszenie zostało wpisane do katastru stowarzyszeń pod numerem 447/Stow. O fakcie tym założycieli SMPM poinformował starosta rzeszowski Artur Friedrich pismem z 27 grudnia 1932 r.⁴⁹

Z działalnością SMPM w Pstrągowej zapoznaje jedyne zachowane sprawozdanie datowane na 27 lutego 1933 r., a obejmujące okres od 13 listopada do 31 grudnia 1932 r. Wynika z niego, że skład Zarządu poszerzył się o naczelnika sportowego, którym został Ignacy Fąfara. Posiedzenia władz oddziału odbywały się trzeciego dnia miesiąca, a zebrania plenarne drugiego dnia miesiąca⁵⁰. Z innego źródła wiadomo, że w roku 1933 miało miejsce osiem zebrań plenarnych i tylko pięć posiedzeń Zarządu. Małą liczbę takich narad skrytykowały władze diecezjalne, zwracając również uwagę, że na część zebrań Zarząd nie przygotował programu. Zalecono poza tym oddziałowi pstrągowskiemu prenumeratę pism organizacyjnych, bez których było „trudno Zarządowi dobrze prowadzić pracę w SMP”⁵¹.

Na koniec 1932 roku Stowarzyszenie liczyło dwudziestu pięciu członków czynnych, z czego siedmiu w wieku 14-17 lat i osiemnastu w wieku 17-25 lat. Dwudziestu trzech z nich pracowało w gospodarstwach rodziców, a dwóch zarobkowo w cudzych gospodarstwach rolnych. Kółko muzyczne liczyło pięciu, a kółko śpiewackie czternastu członków, nie utworzono jednak kółka teatralnego. Co ciekawe, przynajmniej na początku istnienia oddziału nie powołano żadnego kółka religijnego (apologetycznego, eucharystycznego, mariologicznego lub misyjnego). Nie urządzono też rekolekcji otwartych, a żaden członek nie brał udziału w rekolekcjach zamkniętych. Przyczyną tego był zapewne krótki czas istnienia

47. APP, TKSM, Pismo Związku Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej Męskiej w Przemysłu do Zarządu Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej Męskiej w Pstrągowej z 20 stycznia 1933 r. L.dz. 184/b/33.

48. APP, TKSM, Pismo Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej Męskiej w Pstrągowej do Urzędu Wojewódzkiego we Lwowie z 1932 r.

49. APP, TKSM, Pismo starosty rzeszowskiego do założycieli Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej Męskiej w Pstrągowej z 27 grudnia 1932 r. L. 5/447/Stow/32/9.

50. APP, TKSM, Sprawozdanie Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej Męskiej w Pstrągowej za czas od 13 listopada do 31 grudnia 1932 r.

51. APP, TKSM, Pismo Związku Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w Przemysłu do Zarządu Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej Męskiej w Pstrągowej z 9 marca 1934 r.

oddziału. Chociaż nie powstało też kółko oświatowe, na zebraniach plenarnych wygłoszono dwa wykłady na temat hodowli jedwabników i hodowli pszczoł. Negatywnie odpowiadano na pytania dotyczące spraw ekonomicznych (m.in. kółka oszczędności) i spraw technicznych (wychowania fizycznego, przysposobienia wojskowego i przysposobienia zawodowego). Stowarzyszenie dysponowało natomiast skromną biblioteką obejmującą siedem tomów. Wiadomo również, że posiadało własne ognisko⁵².

Pewnych informacji dostarczają dwa sprawozdania finansowe. Składki członkowskie za rok 1932 wyniosły 4 zł, a za rok 1933 – 7 zł 80 gr. W pierwszym roku pozyskano też 26 zł z kołody oraz 6 zł z innych źródeł. W kolejnym roku wystawienie jasełek przyniosło kwotę 5 zł. Kasa oddziału wzbogaciła się również o 3 zł 20 gr pozyskanych drogą datków. Rozchody w pierwszym roku obejmowały kwotę 1 zł wiążącą się z opłatami pocztowymi, 6 zł 50 gr przeznaczonych na zakup nowych książek do biblioteki. W 1933 roku wydatkowano 9 zł na składkę związkową. Prócz tego 24 zł 20 gr przeznaczono na urządzenie ogniska oddziałowego. Z zestawieniem dochodów i wydatków oddziału SMPM zapoznaje poniższa tabela⁵³.

Rok	Dochody	Wydatki	Bilans
1932	36 zł	18 zł 80 gr	17 zł 20 gr
1933	33 zł 20 gr	33 zł 20 gr	-

Niestety, nie są znane szczegółowo dalsze losy SMPM w Pstrągowej. W 1934 roku nastąpiło jego przekształcenie w oddział Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Męskiej. Na początku następnego roku postarano się o nową pieczętkę okrągłą⁵⁴. Z zachowanych źródeł wynika, że do 1934 roku liczba członków zmniejszyła się do dwudziestu ośmiu osób. Po roku było ich już tylko szesnastu. Wiadomo też, że pstrągowskie Stowarzyszenie miało problemy z regularnymi wpłatami składek organizacyjnych. 31 stycznia 1934 r. zostało upomniane przez centralę diecezjalną, że nie uiściło składek za czwarty kwartał 1933 roku, a 21 września 1934 r., że zalegało ze składami za pierwsze trzy kwartały tego roku. Podobna sytuacja miała miejsce w październiku 1935 roku. Choć nie wykazano wówczas żadnych zaległości za miniony rok, ujawniono, że nie odprowadzono składek za ostatni kwartał. W obu tych latach – 1934 i 1935 – upomnienia dotyczyły także nieopłacania prenumeraty organizacyjnego pisma „Doniesienia”⁵⁵.

52. APP, TKSM, Sprawozdanie Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej Męskiej w Pstrągowej za czas od 13 listopada do 31 grudnia 1932 r.

53. APP, TKSM, Sprawozdanie kasowe za rok 1932; APP, TKSM, Sprawozdanie kasowe za rok 1933.

54. APP, TKSM, Rachunek z 14 stycznia 1935 r.

55. APP, TKSM, Przypomnienie kasowe z 31 stycznia 1934 r. L.dz. 261/34; APP, TKSM, Przypomnienie kasowe z 21 września 1934 r. L.dz. 1827/34; APP, TKSM, Przypomnienie

Wedle zachowanych wspomnień parafian wiele sił w organizowanie Stowarzyszeń młodzieżowych włożył ks. Sylwester Bazylski. Swoimi działaniami nie tylko dbał o rozwój samych oddziałów KSMŻ i KSMM, ale przede wszystkim miał na celu kształtowanie młodych parafian na świadomych katolików i obywateli. Jak pisano: „Zajął się serdecznie miejscową młodzieżą, pociągając ją do pracy na niwie kultury i rozwoju gospodarczego. (...) Dobrze układała się współpraca księdza Bazylskiego z nauczycielstwem Szkoły Powszechnej, które pomagało Mu w pracy kulturalno-oświatowej i rozrywkowej wśród młodzieży”⁵⁶.

Przytoczyć tu warto świadectwo Heleny Piotrowskiej, byłej prezeski oddziału KSMŻ w Pstrągowej, opublikowane 26 lipca 1936 r. na łamach przemyskiej „Roli Katolickiej”. W następujących słowach wspominała ona zmarłego asystenta swego oddziału: „Cóż mamy począć teraz my młodzież ze Stowarzyszenia, zostałyśmy opuszczone jak biedne sieroty przez naszego śp. ks. Asystenta. Odjechał do szpitala do Rzeszowa, ale nie myślał, że już żegna parafię. Serce jego bijące, wróciło już ostygłe na swoją parafię, by tam spocząć. Co za straszna chwila była przy powitaniu jego zwłok przez parafian. A cóż dopiero my młodzież za tyle jego pracy, którą poniósł dla nas, czy możemy o nim zapomnieć? Nie! Pamięć o nim w sercach naszych zostanie na zawsze! Zebrania pierwsze po jego śmierci były jękiem płaczu, bo już nie było ks. asystenta, który oprócz nauk religijnych starał się dać dużo wiadomości gospodarczych, oraz rad i wskazówek na dalsze życie. Teraz tylko widzimy mogiłę jego, na której dzieci małe modlą się codziennie i składają mu piękne wianuszki z kwiatów, a parafianie śpieszą, by modły swe zasłać przed tron Boży za jego duszę”⁵⁷.

Uwagę należy też zwrócić na Stowarzyszenia osób dorosłych w Pstrągowej. Pamiętać przy tym trzeba, że w parafii tej nie istniała wcześniej Liga Katolicka, do której tradycji mogłyby się one odwoływać. Spośród kolumn Akcji Katolickiej skupiających dorosłych parafian jako pierwsze powstało w Pstrągowej Katolickie Stowarzyszenie Kobiet. W zbiorach archiwalnych właściwie brak informacji na temat jego oddziału. Jedynym śladem jego istnienia są przywołane już informacje zawarte w schematyzmach diecezjalnych. Przypuszczać można, że pstrągowskie KSK powstało w 1936 roku, już po śmierci ks. Sylwestra Bazylskiego i że jego założycielem był ks. Jan Bazan.

Zdecydowanie o wiele więcej wiadomo na temat oddziału Katolickiego Stowarzyszenia Mężów w Pstrągowej. W tym przypadku nastąpiła ciekawa sytuacja, bowiem zrzeszenie męskie było zakładane w tej parafii dwukrotnie. Pierwszy raz miało to miejsce 15 grudnia 1935 r. Do Stowarzyszenia jako członkowie zwyczajni

kasowe z 12 października 1935 r. L.dz. 1886/35.

56. APP, Kronika parafialna, s. 8-9.

57. Cyt. za: [S.] Momidłowski, *Ś. p. Ks. Sylwester Bazylski*, s. 280.

przystąpiło czterdzieści sześć osób. Zgromadzi ustalili, że Kierownictwo będzie spotykać się co miesiąc na plebanii. Z taką samą częstotliwością mały być organizowane zebrania ogólne. W skład ukonstytuowanych wówczas władz weszli: Franciszek Nieroda jako prezes, Jan Ziemiński jako sekretarz, Jan Rzepka jako skarbnik oraz Józef Bocheński, Józef Dobek, Andrzej Jawor, Michał Kut i Antoni Stawarz jako członkowie Kierownictwa. Już w dniu założenia nastąpiło zgłoszenie powstałego oddziału do Zarządu KSM w Przemyślu⁵⁸.

Inne źródło dodaje, że jeszcze jednym członkiem Kierownictwa obrany został Ignacy Sowiński. Znany jest również skład Komisji Rewizyjnej, do której powołano: Józefa Bocheńskiego, Józefa Dobka i Antoniego Stawarza. Jako że wcześniej wymieniono ich jako członków Kierownictwa, prawdopodobnie z funkcji tej zrezygnowali. Prócz wspomnianych osób do oddziału przystąpili: Bolesław Banaś, Franciszek Barlik, Franciszek Drozd, Jan Ficek, Józef Fąfara, Władysław Fąfara, Henryk Głowacki, Andrzej Górka, Karol Grabiec, Józef Jabłoński, Stanisław Jamróg, Franciszek Kula, Andrzej Lisowski, Wojciech Łęcki, Ludwik Myśliński, Ignacy Nieroda, Józef Nieroda, Władysław Plezia, Marcin Pytko, Władysław Sikora, Józef Smela, Ferdynand Sowiński, Ignacy Stanek, Michał Stawarz, Stanisław Stawarz, Wojciech Stec, Kazimierz Strzępek, Piotr Szufnarowski, Władysław Szufnarowski, Piotr Świrat, Józef Tobiasz, Józef Wiatr, Władysław Wiater, Józef Zaremba, Stanisław Zaremba, Władysław Zaremba i Jan Zięba⁵⁹. Nie są znane dalsze losy tego oddziału. Prawdopodobnie po rychłej śmierci ks. Sylwestra Bazylskiego nie rozwinął działalności i został rozwiązany.

Za drugim razem inicjatorem KSM był nowy proboszcz ks. Jan Bazan, który 1 października 1937 r. zwrócił się do władz Stowarzyszenia w sprawie zaprowadzenia go w swojej parafii. W odpowiedzi trzy dni później wysłano mu z Przemyśla formularze zgłoszeniowe wraz z instrukcją, a także komplet ksiąg organizacyjnych. Zadeklarowano też pomoc z załatwieniu wszelkich formalności związanych ze zgłoszeniem nowo założonego oddziału we właściwym Starostwie Powiatowym, zaznaczając jednocześnie, że dopiero po oficjalnym powiadomieniu z strony administracji samorządowej będzie on mógł rozpocząć normalną działalność⁶⁰.

Zebranie założycielskie oddziału KSM w Pstrągowej odbyło się w niedzielę 17 października 1937 r. Do Stowarzyszenia przystąpiły wówczas trzydzieści trzy osoby jako członkowie zwyczajni. Zgromadzeni uchwalili odbywać zebrania członków co miesiąc. Z taką samą częstotliwością miało się spotykać na naradach

58. APP, Teczka: Katolickie Stowarzyszenie Mężów [dalej: TKSM], Zgłoszenie oddziału Katolickiego Stowarzyszenia Mężów w Pstrągowej do Zarządu Katolickiego Stowarzyszenia Mężów w Przemyślu z 15 grudnia 1935 r.

59. APP, TKSM, Lista członków Katolickiego Stowarzyszenia Mężów w Pstrągowej [1935].

60. APP, TKSM, Pismo Katolickiego Stowarzyszenia Mężów w Przemyślu do ks. Jana Bazana z 4 października 1937 r. L.dz. 828/37.

Kierownictwo oddziału, które utworzyli: prezes Ignacy Stanek, sekretarz Józef Dobek i skarbnik Jan Rzepka. Miejszem posiedzeń było ognisko Stowarzyszeń młodzieżowych zlokalizowane w domu plebańskim. Wysokość wpisowego określono na 30 gr, a składki miesięcznej na 20 gr. Jako odbiorcę korespondencji organizacyjnej wskazano osobę proboszcza, który został kościelnym asystentem oddziału. Po kilku dniach, 26 października 1937 r., przedstawiciele KSM w Pstrągowej wystosowali formalne zgłoszenie powstania oddziału do Zarządu Stowarzyszenia w Przemyślu. Dołączyli do tego odpis protokołu założycielskiego. Zawiadamiając o zaprowadzeniu Stowarzyszenia w Pstrągowej, prosili o umieszczenie go w wykazie oddziałów KSM w Przemyślu, zgłoszenie go do władz państwowych i stałe nadsyłanie komunikatów dotyczących dalszej pracy programowej⁶¹.

Już 28 października 1937 r. Katolickie Stowarzyszenie Mężów w Przemyślu przyjęło do wiadomości zgłoszenie oddziału pstrągowskiego i zadeklarowało otoczenie go swoją opieką organizacyjną. W tym samym dniu pismem L.dz. 870/37 zawiadomiło Starostwo Powiatowe w Rzeszowie o powstaniu nowego oddziału. W imieniu Zarządu diecezjalnego prezes Romuald Kwiatkowski i sekretarz generalny ks. Franciszek Michalec informowali Kierownictwo KSM w Pstrągowej: „Żywimy nadzieję, że Oddział tamtejszy, pozostając w łączności z centralą diecezjalną, a tym samym i z katolicką organizacją Mężów w całej Polsce, łatwiej i owocniej spełni swe zadanie i osiągnie cel, dla którego został zawiązany”⁶². Ostatnią czynnością formalną związaną z utworzeniem oddziału była akceptacja władz powiatowych. Została ona dokonana na podstawie pisma starosty rzeszowskiego Stefana Bernatowicza z 27 stycznia 1938 r., którym „nie podniósł zastrzeżeń przeciw założeniu powyższego oddziału”⁶³.

Zachowana lista członkowska z 1937 roku informuje o osobach, które zgłosiły akces do oddziału. Poza trzyosobowym Kierownictwem byli to: Bolesław Banaś, Michał Ciołkosz, Jan Dudek, Jan Dziedzic, Paweł Dziedzic, Jan Głowacki, Andrzej Górka, Karol Grabiec, Józef Fąfara, Władysław Fąfara, Władysław Kaczor, Jan Musiałek, Władysław Noga, Władysław Plezia, Franciszek Puczkowski, Władysław Sikora, Ferdynand Sowiński, Ignacy Sowiński, Michał Stawarz, Stanisław Stawarz, Wojciech Stec, Kazimierz Strzępek, Wawrzyniec Strzępek, Alojzy Szczepan, Piotr Świrat, Józef Wiater, Władysław Zaremba, Jan Zaremba, Stanisław Zaremba i Jan

61. APP, TKSM, Zgłoszenie oddziału Katolickiego Stowarzyszenia Mężów w Pstrągowej do Zarządu Katolickiego Stowarzyszenia Mężów w Przemyślu z 26 października 1937 r.

62. APP, TKSM, Pismo Katolickiego Stowarzyszenia Mężów w Przemyślu do Kierownictwa oddziału Katolickiego Stowarzyszenia Mężów w Pstrągowej z 28 października 1937 r. L.dz. 871/37.

63. APP, TKSM, Pismo starosty rzeszowskiego do Kierownictwa oddziału Katolickiego Stowarzyszenia Mężów w Pstrągowej z 27 stycznia 1938 r. L. 385/Stow.II.

Ziemiński⁶⁴. Porównanie tego zestawienia z listą pierwszego oddziału wykazuje, że część jego członków przystąpiła do Stowarzyszenia w 1937 roku po raz drugi.

W świetle jedyne zachowanego sprawozdania z działalności KSM w Pstrągowej z 3 lutego 1938 r. do końca 1937 roku liczba członków oddziału wzrosła do trzydziestu pięciu. W tym czasie miały miejsce trzy posiedzenia Kierownictwa i dwa zebrania ogólne. Oddział nie posiadał jeszcze regulaminowej księgowości, ale zadeklarował zaprowadzenie jej od początku przyszłego roku. Swoją adnotację umieścił też asystent: „Stowarzyszenie założone przed dwoma miesiącami. Zarząd organizacyjnie się przeszkala. (...) Wprowadza się dopiero prowadzenie przepisanych org. ksiąg. Tym tłumaczy się nie formalne wypełnienie sprawozdania”⁶⁵.

Niestety, nie jest znana treść sprawozdania za rok 1938 oraz protokołu zorganizowanego wówczas walnego zebrania. Wiadomo tylko, że dokumenty takie zostały wysłane do władz diecezjalnych KSM w dniu 11 lutego 1939 r. Czynność tę zlecono do realizacji sekretarzowi oddziału Józefowi Dobkowi⁶⁶. Oddział na pewno istniał do wybuchu II wojny światowej. Oficjalne komunikaty Stowarzyszenia potwierdzają, że pstrągowski KSM odprowadzał wyznaczone składki organizacyjne. Opłaty takie za pierwsze dwa kwartały 1938 roku uiszczono do sierpnia tegoż roku. Składki za pozostałe dwa kwartały uregulowano do marca 1939 roku⁶⁷.

Bibliografia

Archiwalia

Archiwum Archidiecezjalne w Przemyślu

Akta Personalne Kapłanów. Tabele Służbowe, Tabele służbowe: ks. Jana Bazana, ks. Sylwestra Bazylskiego, ks. Michała Kronenberga, ks. Mieczysława Lachora, ks. Ludwika Pustelaka, ks. Władysława Rachwała, ks. Józefa Stybla, ks. Władysława Świętnickiego, ks. Józefa Tłuczka.

Archiwum Parafialne w Pstrągowej

Elenchus Omnium Parochorum, Administratorum, Cooperatorum Parochiae Pstrąговиensis.

64. APP, TKSM, Lista członków Katolickiego Stowarzyszenia Mężów w Pstrągowej [1937].

65. APP, TKSM, Sprawozdanie Katolickiego Stowarzyszenia Mężów w Pstrągowej za okres od założenia do 31 grudnia 1937 r.

66. APP, TKSM, Dziennik korespondencji oddziału Katolickiego Stowarzyszenia Mężów w Pstrągowej, poz. 3.

67. APP, TKSM, Komunikat Katolickiego Stowarzyszenia Mężów w Przemyślu, nr 9/38, s. 2; APP, TKSM, Komunikat Katolickiego Stowarzyszenia Mężów w Przemyślu, nr 4/39, s. 2.

Kronika parafialna.

Teczka: Katolickie Stowarzyszenie Mężów.

Teczka: Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Męskiej.

Źródła drukowane

- Constitutio Apostolica ditionis Polonicae de nova dioecesium latini ritus circumscriptione*, „Kronika Diecezji Przemyskiej” [dalej: KDP], 25 (1925), z. 11, s. 135-143.
- Dekret Nuncjatury Apostolskiej o nowych granicach diecezji przemyskiej o. ł.*, KDP, 25 (1925), z. 11, s. 143-145.
- Księga adresowa Polski (wraz z W. M. Gdańskiem) dla handlu, przemysłu, rzemiosł i rolnictwa 1926/27*, Warszawa [1927].
- Księga adresowa Polski (wraz z W. M. Gdańskiem) dla handlu, przemysłu, rzemiosł i rolnictwa 1928*, Warszawa [1928].
- Księga adresowa Polski (wraz z W. M. Gdańskiem) dla handlu, przemysłu, rzemiosł i rolnictwa 1930*, Warszawa [1930].
- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioeceseos Tarnoviensis pro anno Domini 1922*, Tarnoviae 1922.
- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis Premisliensis rit. lat. pro anno Domini 1926*, Premisliae MCMXXXVI.
- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis Premisliensis rit. lat. pro anno Domini 1927*, Premisliae MCMXXXVII.
- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis Premisliensis rit. lat. pro anno Domini 1928*, Premisliae MCMXXXVIII.
- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis Premisliensis rit. lat. pro anno Domini 1929*, Premisliae MCMXXXIX.
- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis Premisliensis rit. lat. pro anno Domini 1930*, Premisliae MCMXXX.
- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis Premisliensis rit. lat. pro anno Domini 1931*, Premisliae MCMXXXI.
- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis Premisliensis rit. lat. pro anno Domini 1932*, Premisliae MCMXXXII.
- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis Premisliensis rit. lat. pro anno Domini 1933*, Premisliae MCMXXXIII.
- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis Premisliensis rit. lat. pro anno Domini 1934*, Premisliae MCMXXXIV.
- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis Premisliensis rit. lat. pro anno Domini 1935*, Premisliae MCMXXXV.

- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis Premisliensis rit. lat. pro anno Domini 1937, Premisliae MCMXXXVII.*
- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis Tarnoviensis pro anno Domini 1924, Tarnoviae 1924.*
- Schematismus universi venerabilis Cleri saecularis et regularis Dioecesis Tarnoviensis pro anno Domini 1925, Tarnoviae 1925.*
- Schematyzm Diecezji Przemyskiej ob. łac. na rok 1938, Przemyśl 1938.*
- Skorowidz gmin Rzeczypospolitej Polskiej. Ludność i budynki na podstawie tymczasowych wyników drugiego powszechnego spisu ludności z dn. 9 XII 1931 r. oraz powierzchnia ogólna, cz. IIIa: Województwa południowe, Warszawa 1935.*
- Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej opracowany na podstawie wyników pierwszego powszechnego spisu ludności z dn. 30 września 1921 r. i innych źródeł urzędowych, t. XIII: Województwo lwowskie, Warszawa 1924.*
- Spis gmin miejskich i wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej, oprac. J. Scheinkönig, J. Kowalczewski, Warszawa 1934.*
- Spis nauczycieli Publicznych Szkół Powszechnych i Państwowych Seminarjów Nauczycielskich oraz spis szkół w Okręgu Szkolnym Lwowskim obejmującym województwa lwowskie, stanisławowskie i tarnopolskie, oprac. S. Lehnert, Lwów 1924.*
- Wizytacja kanoniczna dekanatów mieleckiego i wielopolskiego, „Currenda [Curiae Dioecesaenae Tarnoviensis]”, 1924, nr VI, s. 29.*
- Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych, KDP, 27 (1927), z. 1, s. 37-38; toż, KDP, 36 (1936), z. 3, s. 134-135; toż, KDP, 36 (1936), z. 6, s. 197-199; toż, KDP, 38 (1938), z. 8-9, s. 290-293.*
- Zmiany w diecezji, KDP, 40 (1947), z. 8-10, s. 133-136.*

Opracowania

- Borc H., *Akcja Katolicka w Diecezji Przemyskiej obrządku łacińskiego*, „Saeculum Christianum”, 1 (1994), nr 2, s. s. 265-285.
- Kapłani zmarli*, KDP, 63 (1977), z. 2, s. 47-48.
- Kapłani zmarli od 15 VII – 1 XI 1980 r.*, KDP, 66 (1980), z. 5-6, s. 142-144.
- Momidłowski [S.], *Ś. p. Ks. Sylwester Bazylski. Proboszcz w Pstrągowej 1888-1936*, KDP, 38 (1938), z. 8-9, s. 276-281.
- Nowak A., *Słownik biograficzny kapłanów diecezji tarnowskiej 1786-1985*, t. III: K-P, Tarnów 2001.
- Pilarz B., Stec B., Złotek M., *Pstrągowa – Nasza Mała Ojczyzna*, Rzeszów 2004.
- Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, red. B. Chlebowski, W. Walewski, t. IX, Warszawa 1888.

Szal A., *Wspomnienia o zmarłych kapłanach. Ks. Władysław Świątnicki*, „Kronika Archidiecezji Przemyskiej”, 80 (1995), z. 4, s. 643-644.

Walicki B., *Ks. Mieczysław Lachor*, w: *Postacie sokołowskiej ziemi. Szkice biograficzne*, red. B. Walicki, t. 1, Sokołów Małopolski 2013, s. 122-126.

Walicki B., *Ks. Sylwester Bazylski*, w: tamże, s. 9-15.

Streszczenie

W latach 30. XX wieku w parafii w Pstrągowej należącej do diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego zaznaczyła się działalność Akcji Katolickiej. Inicjatorami i asystentami kościelnymi tworzących je Stowarzyszeń byli proboszczowie: ks. Sylwester Bazylski (1927-1936) i ks. Jan Bazan (1936-1947). W 1932 roku powstało w Pstrągowej Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej Żeńskiej, a w następnym roku Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej Męskiej, później przekształcone w oddziały Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej i Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Męskiej. W 1935 roku, a po dwóch latach powtórnie założone zostało Katolickie Stowarzyszenie Mężów, zaś około 1936 roku Katolickie Stowarzyszenie Kobiet. W duszpasterstwie parafialnym szczególną rolę odegrały Stowarzyszenia młodzieżowe, które przejawiały również aktywność oświatową i kulturalną. Niestety, brak zachowanych źródeł nie pozwala w pełni nakreślić losów i działalności poszczególnych kolumn Akcji Katolickiej.

Słowa kluczowe: Akcja Katolicka, diecezja przemyska, ks. Jan Bazan, ks. Sylwester Bazylski, Pstrągowa.

THE CATHOLIC ACTION IN PSTRĄGOWA IN THE INTER-WAR PERIOD AS A MANIFESTATION OF SOCIO-RELIGIOUS ACTIVITY OF THE FAITHFUL

Summary

In the 1930s, in the parish of Pstrągowa, situated in the Przemyśl diocese of the Latin rite, the activity of the Catholic Action became noticeable. The initiators and ecclesiastical assistants of the Associations were the parish priests: Rev. Sylwester Bazylski (1927-1936) and Rev. Jan Bazan (1936-1947). In 1932 the Polish Female Youth Association was established there, and in the following year the Polish Male Youth Association, later transformed into branches of the Catholic Female Youth Association and the Catholic Male Youth Association. In 1935, the

Catholic Men's Association was founded again, and around 1936 the Catholic Women's Association. Youth Associations played a special role in parish pastoral work; and they also conducted educational and cultural activities. Unfortunately, the lack of surviving sources does not make it possible to fully present the history and activities of the various sections of the Catholic Action.

Keywords: the Catholic Action, the diocese of Przemyśl, Rev. Jan Bazan, Rev. Sylwester Bazylski, Pstrągowa.